

บทที่ 2

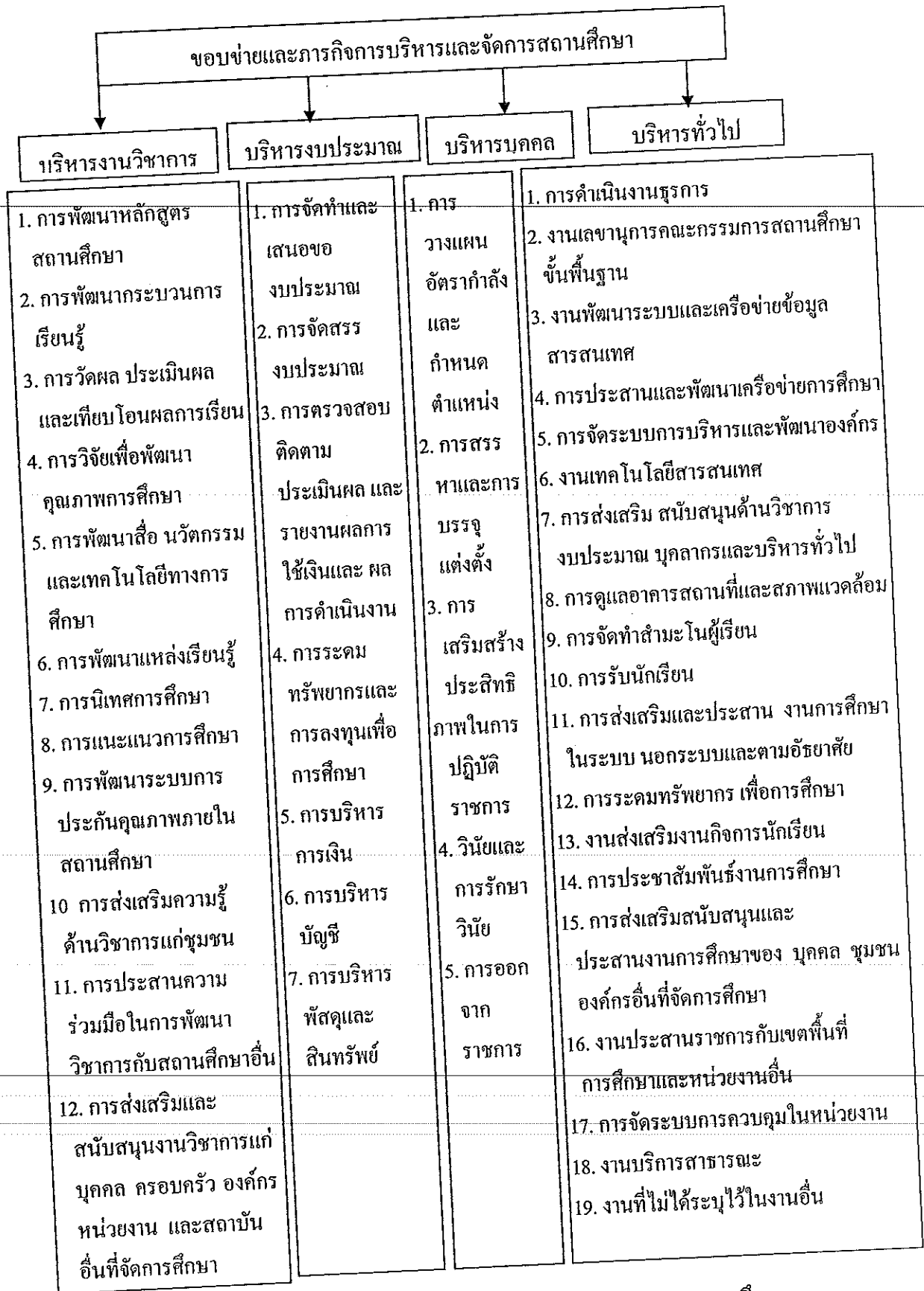
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของ
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ ศึกษา
แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ PDCA
3. การบริหารงานวิชาการ
4. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ได้กำหนด
ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ.
2546 : 32) ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 ขอข่าและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

1. การบริหารวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 33-34) หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดโดยกำหนดให้กระทรวงกำหนดเฉพาะหลักสูตรส่วนกลางและให้สถานศึกษามีอิสระในการทำหลักสูตรสถานศึกษาได้เอง (รุ่ง แก้วแดง. 2546 : 59) ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย โดยเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร กำหนดแหล่งเรียนรู้ การออกแบบวิจัยในชั้นเรียน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนและออกแบบประเมินผลผู้เรียน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการบริหารวิชาการ

1. เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น
 2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
 3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
 4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง
- จากการศึกษาการบริหารวิชาการทั้งหมด 12 ภารกิจงานนั้น พบว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานด้านวิชาการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีมาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง การรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัย

เกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้และประสานความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 39-40) ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพราะการบริหารงบประมาณในระบบรวมศูนย์อำนาจในระบบเดิมนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความล่าช้าและผูกมัดด้วยระเบียบที่ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารแล้ว ยังมีปัญหาในเรื่องการทุจริต และสถานศึกษาได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ตรงกับความต้องการ (รุ่ง แก้วแดง. 2546 : 59-60) ซึ่งการบริหารงบประมาณนั้น ต้องยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการบริหารงบประมาณ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณ มีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอ

และมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษา การบริหารงบประมาณที่มีทั้งหมด 7 ภารกิจงานนั้นมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณ มีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

3. การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 51) เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคล ให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนามีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ

การกระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคล จึงเป็นโอกาสที่สถานศึกษาจะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ ในการบริหารงานบุคคลมากขึ้น (รุ่ง แก้วแดง. 2546 : 62-63) นับตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การให้ค่าตอบแทน ฯลฯ โดยเป้าหมายสูงสุดของการมีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลนี้ก็คือ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคล

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบ ให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษา การบริหารงานบุคคลที่มีทั้งหมด 5 ภารกิจงานนั้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จ ปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพโดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ และที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. การบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 64-65) โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานบริหารทั่วไปนั้นต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบาย แผนและระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านประกันคุณภาพภายในไว้ด้วย (รุ่ง แก้วแดง. 2546 : 63) ดังนั้นงานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัย สำหรับงานวิชาการ มีความคล่องตัว ใช้นุ้บุคลากรน้อยและควรจัดเป็นบริการ ณ จุดเดียว (One-Stop Service) ทั้งหมดทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการบริหารทั่วไป

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชนซึ่งจะก่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

จากการศึกษา การบริหารทั่วไปที่มีทั้งหมด 19 งานนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและเพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ PDCA

สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 13) ได้กล่าวถึงการพัฒนางานโดยใช้ PDCA ไว้ว่า วงจร PDCA คือ วงจรที่ใช้ในการบริหาร การวางแผนและการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทุกคนรู้จักการวางแผนก่อนที่จะนำไปปฏิบัติและเมื่อมีการนำไปปฏิบัติแล้ว มีการตรวจสอบหาจุดบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอน PDCA

- P = Plan คือ การวางแผนในการปฏิบัติงาน
- D = Do คือ การลงมือปฏิบัติตามแผน
- C = Check คือ การตรวจสอบ
- A = Act คือ การหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

การวางแผน (Plan) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากเพราะจะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ผู้วางแผนจะต้องมีการวางแผนอย่างเหมาะสม โดยควรมีขั้นตอนการวางแผน ดังต่อไปนี้

1. เลือกเรื่องที่ต้องการวางแผน หรือต้องการแก้ไขปรับปรุง
2. ศึกษาปัจจัยพื้นฐาน เช่น สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา
3. กำหนดเป้าหมายที่ต้องการ และตัวชี้วัดความสำเร็จ
4. เขียนแผน

การวางแผนที่ดีนั้นนอกจากจะต้องมีขั้นตอนที่เหมาะสมแล้วจะต้องเป็นแผนงานที่ดีซึ่งมีลักษณะที่เรียกว่า SMART โดยมีรายละเอียดดังนี้

S = Specific คือ แผนที่ดีจะต้องมีความเฉพาะเจาะจง

M = Measurable คือ แผนที่ดีต้องมีลักษณะที่จะประสบผลสำเร็จได้

A = Aim คือ แผนที่ดีจะต้องมีจุดประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน

R = Realistic คือ แผนที่ดีจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง

T = Timely คือ แผนที่ดีจะต้องมีกรอบ ระยะเวลากำหนด

วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผน มีดังนี้

1. การระดมสมอง (Brainstrom) คือ การระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันวางแผน

2. ผังการดำเนินงาน (Flowchart) คือ ผังการดำเนินงานเพื่อให้เห็นถึงจุดเริ่มต้น กระบวนการ ลำดับขั้น และจุดสิ้นสุดของแผน

การปฏิบัติตามแผน (Do) คือ การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

การตรวจสอบ (Check) เป็นการดำเนินการในการตรวจสอบซึ่งอาจจะดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิบัติ หรือตรวจสอบหลังการปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้ มีเครื่องมือที่ช่วยในการตรวจสอบ ดังนี้

1. ใบตรวจสอบ (Check Sheet) เป็นใบตรวจสอบที่ช่วยให้ทราบความถี่ของเหตุการณ์ กิจกรรม หรือพฤติกรรมที่ดี และไม่ดี เพื่อประกอบการตัดสินใจ

2. แผนผังก้างปลา (Fish Bone Diagram) เป็นแผนภาพที่ใช้เป็นเครื่องมือหาสาเหตุของการเกิดปัญหา และนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา

3. พารโต ได้ (Parato) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ยากที่สุดในรูปของกราฟแท่ง

การดำเนินการให้เหมาะสม (Act) มีกรณีที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 กรณี คือ

1. ในกรณีที่เกิดผลสำเร็จตามแผนที่ได้วางไว้ Act ก็คือ การจัดทำมาตรฐานไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป และหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาขึ้น

2. ในกรณีที่ไม่มีเกิดผลสำเร็จตามที่วางไว้ Act ก็คือ การเอาข้อมูลมาวิเคราะห์ และพิจารณาหาข้อบกพร่องเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงการทำงาน

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การบริหารงานตามกระบวนการ PDCA เป็นกระบวนการทำงานที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพของงาน ดังนั้นในการบริหารงานในสถานศึกษาควรนำเอาวงจรคุณภาพ PDCA มาปฏิบัติในการบริหารงานด้านต่าง ๆ

การบริหารงานวิชาการ

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 33)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 1) กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการว่างานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการจะเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัด โปรแกรมการศึกษา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

กมล ภูประเสริฐ (2546 : 6) กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า เป็นการบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารงานวิชาการ ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงาน และการให้ความสำคัญของสถานศึกษา งานในความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 40 ของงานทั้งหมด การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ความสำเร็จการบริหารงานสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยทั่วไปสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในแต่ละระดับนั้น จะมีหลักสูตรและ โปรแกรมการศึกษาที่ใช้ร่วมกัน โดยทั่วไปหลักสูตรจัดโดยส่วนกลางดังนี้ ขอบข่ายของงานด้านวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอนและการจัดการวัดและประเมินผลรวมทั้งการติดตามผล ซึ่งงานวิชาการประกอบด้วยงานต่อไปนี้ (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546 : 3)

เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีประสิทธิภาพ และบังเกิดประสิทธิผล ตรงตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนด ขอบข่ายภารกิจการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สรุปได้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 33-38)

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

12. การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร
หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.1.1 แนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 34)

- 1) ศึกษา วิเคราะห์เอกสารหลักสูตร ของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูล
สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น
- 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนด
วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้ง
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) จัดทำโครงสร้างหลักสูตรสาระต่าง ๆ กำหนดให้มีหลักสูตรสถานศึกษาที่
สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดย บูรณาการเนื้อหาสาระ ทั้งใน
กลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
- 4) การนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนและบริหารจัดการใช้หลักสูตรให้
เหมาะสม
- 5) นิเทศการใช้หลักสูตร
- 6) ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 7) ปรับปรุงและพัฒนาการใช้หลักสูตรตามความเหมาะสม

2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตรการสอนไว้ ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 23-25) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของการเรียน
การสอน ต้องประกอบด้วย ผู้เรียน ผู้สอนและบทเรียน ซึ่งบทเรียนนั้น หมายถึง การจะสอนอะไร
สอนอย่างไร ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีหลักสูตรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเรียนการสอน ความเข้าใจ
ในเรื่องหลักสูตรจะทำให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี ทั้งแก่ตัวผู้เรียน และช่วยให้
ครูผู้สอนได้มีทิศทางกำหนดสิ่งที่จะต้องสอน ซึ่งความสำคัญของหลักสูตรมี ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการสอน ทำให้การศึกษาดำเนิน ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
2. งานด้านหลักสูตรทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตาม

เป้าหมาย

3. หลักสูตรเปรียบเหมือนแบบแผน การจัดการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญเป็น
แผนยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ

โดยสรุปแล้ว การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาต้องเป็นผู้จัดทำหลักสูตรขึ้นใช้เอง ซึ่งเป็นภารกิจโดยตรงของสถานศึกษาที่จะต้องนำหลักสูตรแกนกลางของประเทศไปเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด และสนองต่อความต้องการของชุมชน ความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามจุดหมายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กฎหมายกำหนด

2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

แนวทางการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 :

34) มีดังนี้

2.2.1 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้

โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.2 ส่งเสริมให้ครู จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม โดยจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

2.2.3 จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนให้แก่ครู ในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือ ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2.2.4 ส่งเสริมการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม งานการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับงานหลายด้าน เพราะเป็นงานหลักที่สำคัญยิ่ง เช่น การจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน จัดห้องเรียนรายวิชา จัดครูเข้าสอนประจำชั้น ประจำวิชา ตรวจสอบการจัดตารางสอน ให้มีเวลาเรียนให้ครบตามที่หลักสูตรกำหนด จัดทำเอกสารคู่มือครูให้เพียงพอทุกระดับชั้นทุกวิชา ตรวจสอบการเตรียมการสอน บันทึกการสอนและแผนการสอนย่อยของครู กำกับควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของครู ให้เต็มเวลา เต็มความสามารถ เยี่ยมห้องเรียน รวมทั้งจัดครูเข้าสอนแทน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 34) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนว่า การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ต้อง

คำนึงถึง พัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของ ผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบและ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการ เรียนรู้ ที่มีคุณภาพ ไว้ในมาตรา 24 ดังนี้

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของ ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หากสถานศึกษาให้ความสำคัญแก่ ผู้เรียน เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้ และจิตวิทยาพัฒนาการ ก็จะสามารถจัด กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ได้ โดยพิจารณาความเหมาะสมเป็น รายวิชา รายกิจกรรม ว่าวิชาใด เรื่องใด กิจกรรมใด สามารถจะมอบหมายงานแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มตามความสนใจ ความถนัด การทำเช่นนี้ จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำ กิจกรรม มีกำลังใจ และมั่นใจที่จะเรียนรู้ต่อไป

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จะเน้นการฝึกทักษะ ซึ่งประกอบด้วยฝึกหัดและฝึกฝน ทักษะที่ต้องฝึก ได้แก่

2.1 กระบวนการคิด เช่น ฝึกคิดอย่างเสรี คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดหา ความสัมพันธ์เชื่อมโยง คิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดสร้างทางเลือก คิดตัดสินใจและคิดแก้ปัญหาได้

2.2 การจัดการ เช่น การวางแผน การทำโครงการ การบันทึกผล การ ประมวลผล การประเมินผล การประสานความร่วมมือปฏิบัติการ การสรุปผล การรายงานผล การ ปรับปรุงแก้ไข

2.3 การเผชิญสถานการณ์ เช่น การรับรู้สถานการณ์ การวิเคราะห์สถานการณ์ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง การควบคุมสถานการณ์โดยใช้ข้อมูล เหตุผล และความรู้มา

ประกอบกรคิดและตัดสินใจ เผชิญและแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างรู้เท่าทัน

2.4 การประยุกต์ความรู้ เช่น การนำความรู้ไปจัดทำเป็นแผนผังความคิด ทำ เป็นโครงการ นำไปจัดนิทรรศการหรือนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิด เป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จะเน้นการเรียนรู้ การปฏิบัติจริง ซึ่งเชื่อมโยง

และสืบเนื่องจากการฝึกทักษะในหัวข้อที่ผ่านมา การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง มีหลายวิธี เช่น การอ่าน การพูด การร้องเพลง การเขียน การวาดภาพ การค้นคว้าเอกสาร การศึกษานอกสถานที่ การทดลอง การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ การทำโครงการ การทำเพิ่มสะสมผลงาน การปฏิบัติงาน ฯลฯ

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา คือ การบูรณาการจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาตามความเหมาะสม หมายความว่า ในแต่ละกิจกรรมหรือแต่ละคาบเวลาต้องมีเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายหลัก มีการผสมผสานวิชาอื่นเป็นองค์ประกอบ โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม สามารถนำมาบูรณาการเข้าไปในเนื้อหาและกิจกรรมในวิชาอื่น ๆ ได้ โดยถือหลักว่า คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถปลูกฝังและสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอนได้ทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ หมายถึงสถานศึกษาและครูต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่ปัจจัย และบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เช่น มีความสะอาดสงบ ร่มรื่น ร่มเย็น มีที่กันแดดกันฝน มีน้ำดื่ม มีห้องน้ำห้องส้วมเพียงพอและสะอาด มีหนังสือวารสาร สื่อ อุปกรณ์ วัสดุฝึก มีบรรยากาศของกัลยาณมิตร อีกประเด็นหนึ่ง คือ การแสวงหาความรู้ในลักษณะของการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียน หรือการค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ ทั้งผู้สอนและผู้เรียน โดยกระทำไปในงานปกติ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ หมายถึงผู้จัดการเรียนรู้ไม่ใช่ครูฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย ที่จะร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพในทุกเวลาและทุกสถานที่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้อง เปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ นำ ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน นอกจากนี้จะ

ปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและเป็นไปตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด ผู้บริหารจึงมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพในชั้นเรียน

2.3 การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

แนวทางการปฏิบัติในการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 35) มีดังนี้

2.3.1 กำหนดระเบียบเกี่ยวกับแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผล

สถานศึกษา

2.3.2 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล ประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้อง

กับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.3 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล ประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการ

ประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงาน

2.3.4 จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจาก

สถานศึกษาอื่น สถานประกอบการและอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

2.3.5 พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึง การวัด ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6) กล่าวถึงการประเมินผล

การเรียนรู้ว่า ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงวิธีการประเมินผลการจัดกระบวนการ

เรียนรู้ไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผลผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความ

ประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่กันไป

กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 24-25) กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู่ว่า

เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดง

ถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็น

ประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. การประเมินผลระดับชั้นเรียน เป็นการประเมินที่มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้า ทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมิน คือ ผู้เรียน ผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง
2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินเลื่อนช่วงชั้นกรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

3. การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

สมบุรณ์ ดันยะ (2545 : 10-11) กล่าวว่า การวัดผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือหาจำนวน ปริมาณ อันดับ หรือรายละเอียดของคุณลักษณะหรือพฤติกรรม ความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการวัด กระบวนการดังกล่าว จะทำให้ได้ตัวเลข หรือข้อมูล รายละเอียดต่าง ๆ ที่ชี้แทนจำนวนและลักษณะที่เกิดขึ้น จากความหมายนี้แสดงว่า การวัดผลการศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเป็นระเบียบแบบแผน มีเครื่องมือ มีผลการวัด เป็นตัวเลขหรือเป็นรายละเอียดที่จะนำไปใช้บรรยายบอกจำนวนหรือระดับของสิ่งที่ถูกวัด ซึ่งการประเมินผลทางการศึกษา โดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการดังนี้

1. ผลการวัด ทำให้ทราบสภาพความจริงของสิ่งที่จะประเมินว่ามีปริมาณเท่าไร มีคุณสมบัติอย่างไร เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณา

2. เกณฑ์การพิจารณา ในการที่จะตัดสินหรือสรุปว่าสิ่งใดดีแล้ว ใช้ได้หรือไม่นั้น จะต้องมีเกณฑ์หรือมาตรฐานสำหรับใช้เปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้จากการวัด

3. การตัดสินใจ เป็นการชี้ขาด หรือสรุปผลการเปรียบเทียบระหว่างผลการวัดกับ เกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าสอดคล้องกันหรือไม่ทั้งนี้ การตัดสินใจที่ดีต้องอาศัยการใช้วิจารณญาณ พิจารณาอย่างถี่ถ้วนทุกแง่มุม และการกระทำอย่างยุติธรรม โดยอาศัยสภาพและความเหมาะสม ต่าง ๆ ประกอบ

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่า การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งใน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องทำควบคู่กันไป ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการวัดและประเมินผลต้องศึกษา และทำความเข้าใจในหลักเกณฑ์และวิธีการให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถนำผลไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การวัดและประเมินผลจึงจำเป็นต้องให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการ ประเมินด้วย

2.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 35) มีดังนี้

2.4.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยการบริหารการจัดการ และการพัฒนาคุณภาพวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา

2.4.2 ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แก่ และ กลุ่มสาระการเรียนรู้

2.4.3 ประสานความร่วมมือ ในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนเผยแพร่ ผลงานวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

กรมวิชาการ (2544 : 18) ได้สรุปเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการ แสวงหาความรู้ ความจริงอย่างเป็นระบบ ที่มีจุดหมายที่แน่นอน มีเครื่องมือวัดที่มีความเชื่อถือได้ และผลการวิจัยนำไปแก้ปัญหาการเรียนการสอน การเรียนรู้ การประเมินผลการศึกษา รวมทั้งใช้ในการ จัดการศึกษาและการวางแผนบริหารการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยโดยผู้สอน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนที่ครูรับผิดชอบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น และจบด้วยการ ใช้นวัตกรรมแก้ปัญหา และลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนมีลักษณะที่แตกต่างกัน จากการวิจัยโดยทั่วไป คือ ปัญหาของการวิจัยเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ซ้ำ ๆ

ซาก ๆ ครูผู้สอนต้องการที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้สอนใช้นวัตกรรมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการ
ดำเนินการวิจัยจะกระทำไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กาญจนา วัฒนา (2544 : 22) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ ดังนี้ การวิจัย
ในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่มีรูปแบบของการวิจัยเชิงทดลองและการวิจัยเชิงบรรยายผสมผสานกัน
การวิจัยในชั้นเรียนนี้เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ เพราะการวิจัยในชั้น
เรียนไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ และน่าเชื่อถือได้เท่านั้น แต่ยังเน้นที่
การแก้ปัญหาในชั้นเรียนอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยจากสภาพปัญหา
ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน คือ สอนไปวิจัยไปแล้วนำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาใน
ชั้นเรียนและทำการเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น การวิจัยในชั้นเรียนแตกต่างจากการวิจัย
โดยทั่วไปตรงที่กลุ่มตัวอย่าง และเป้าหมายของการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยปัญหาของนักเรียน
ในชั้นเรียน โดยครูผู้สอนมีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ดังนั้นการวิจัย
ในชั้นเรียนจึงเป็นการวิจัยโดยครูผู้สอนทำในห้องเรียน ทำกับนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการ
เรียนการสอนในวิชาที่ครูรับผิดชอบ ซึ่งให้ความสำคัญกับการคิดค้น พัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหา
พัฒนาเทคนิควิธีสอน

จากความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนข้างต้น พอสรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ
การวิจัยโดยครูผู้สอนเพื่อแก้ปัญหการเรียนการสอนในชั้นเรียน กับนักเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อ
พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนหรือพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหการเรียน การสอน ซึ่งจะ
ดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและทำการเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่
ผู้อื่นอีกด้วย

2.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 36) มีดังนี้

2.5.1 ศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียน
การสอนและการบริการวิชาการ

2.5.2 ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน

2.5.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนา

ด้านวิชาการ

2.5.4 ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม
และเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล
ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

2.5.5 การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.6 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

แนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 :

36) มีดังนี้

2.6.1 สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

2.6.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

2.6.3 จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

2.6.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.7 การแนะแนวการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติในการแนะแนวการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 37)

มีดังนี้

2.7.1 จัดระบบแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพ ภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน

2.7.2 ดำเนินการแนะแนวการศึกษาโดยความร่วมมือของครูทุกคนภายใน

สถานศึกษา

2.7.3 ประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในด้านการแนะแนวกับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

2.8 การนิเทศการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติในการนิเทศการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 38)

มีดังนี้

2.8.1 จัดระบบงานนิเทศวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

2.8.2 ดำเนินงานนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา

2.8.3 ประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษา ภายในสถานศึกษา

2.8.4 ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา

2.8.5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 7) ให้ความหมายของการนิเทศภายในว่า หมายถึงการส่งเสริมสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักคือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้เต็มตามศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียน และได้เสนอหลักปฏิบัติกรนิเทศภายในว่า มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ
2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนคือ ผู้บริหาร โรงเรียน และจะต้องดำเนินการ โดยเปิด โอกาสให้คณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

3. การนิเทศภายใน โรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู ของโรงเรียน

4. เป้าหมายสำคัญในการนิเทศ คือ การส่งเสริมสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ให้เต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบกำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สรุปการนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครู เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ครูในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดขึ้นทุกงานในโรงเรียน อันจะทำให้การปฏิบัติงานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์สูงสุด คือ ผู้เรียนมีคุณภาพ

2.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

แนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 38) มีดังนี้

2.9.1 จัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.9.2 กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

2.9.3 วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

2.9.4 ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและการติดตาม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายใน เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.9.5 ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น เพื่อปรับปรุงและพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

2.9.6 ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

2.9.7 ประสานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

แนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 39) มีดังนี้

2.10.1 ศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

2.10.2 จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

2.10.3 การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.10.4 ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ และท้องถิ่น

2.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

แนวทางการปฏิบัติในการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 39) มีดังนี้

2.11.1 การประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา และต่างเขตพื้นที่การศึกษา

2.11.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการพัฒนาวิชาการกับองค์กร ต่าง ๆ
ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

2.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน
และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว
องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 39) มีดังนี้

2.12.1 สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการได้รับการ
สนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.12.2 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ใน
การจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.12.3 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครั้ว
องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการบริหารงานวิชาการ สรุป ได้ว่า การ
บริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบข่ายงานที่จะต้องบริหารอยู่ 12 ด้าน คือ การ
พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผลและเทียบโอนผลการ
เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ
ภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการ
พัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว
องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยด้านการจัดการ
เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงมีขอบข่ายการบริหารตรงกับด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แล
ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 :

34) ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้
โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การส่งเสริมให้ครู จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระ และ

กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ
การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การ
ผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปฏิบัติคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม โดยจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้
เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่น

ให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม 3) จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนให้แก่ครู ในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือ ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม 4) ส่งเสริมการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม เช่น การจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน จัดห้องเรียนรายวิชา จัดครูเข้าสอนประจำชั้น ประจำวิชา ตรวจสอบการจัดตารางสอนให้มีเวลาเรียนให้ครบตามที่หลักสูตรกำหนด จัดทำเอกสารคู่มือครูให้เพียงพอทุกระดับชั้นทุกวิชา ตรวจสอบเตรียมการสอน บันทึกการสอนและแผนการสอนย่อยของครู กำกับควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของครู ให้เต็มเวลา เต็มความสามารถ เยี่ยมห้องเรียน รวมทั้งจัดครูเข้าสอนแทน

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2544 : 5) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้าทดลอง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความถนัด ความสนใจ ด้วยวิธีการ กระบวนการและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอกห้องเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 33) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึงการสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตเหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ชนาธิป พรกุล (2543 : 50) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากการคิดการค้นคว้า การทดลอง และการสรุปเป็นความรู้โดยผู้เรียนเอง ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผน จัดการชี้แนะ และอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน

กาญจนา ไชยพันธ์ (2544 : 8-9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ มุ่งเน้นให้เกิดคุณค่า และประโยชน์แก่ผู้เรียน และควรคำนึงถึงสภาพที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้เติบโตและพัฒนาเต็มศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง ได้ มีความมั่นใจและควบคุมตนเองได้

ลำลี รักสุทธิ (2545 : 39) กล่าวว่า การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ความพร้อม ความอยากรู้อยากเรียนของเด็กเป็นสำคัญ และให้เด็กมีโอกาสกำหนด หรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้มากที่สุด

จากความหมายข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย โดยครูเป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความพร้อมของผู้เรียน และให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมมากที่สุด

2. หลักในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ทิตนา แจมมณี (2543 : 120) ให้แนวคิดเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น เริ่มมาตั้งแต่มีการใช้คำว่า “Instruction” หรือ “การเรียนการสอน” แทนคำว่า “Teaching” หรือ “การสอน” โดยมีแนวคิดว่า ในการสอน ครูต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และช่วยให้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ มิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น

ทิตนา แจมมณี (2542 : 14-15) ได้เสนอหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่น่าสนใจและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ คือ CIPPA Model ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

C – Construct คือ การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ทำความเข้าใจ คิด วิเคราะห์ แปลความ ตีความ สร้างความหมาย สังเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นข้อความรู้ หมายถึง การสร้างความรู้ไม่ได้หมายความว่าจำเป็นต้องได้ความรู้ที่เป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยรู้มาก่อน แต่ถ้าได้ถึงขนาดนั้นก็นับว่าพิเศษสุด ตัวอย่างนี้มีมาแล้ว คือ การที่มนุษย์รู้ว่าโลกนี้มีลักษณะกลม ไม่แบนอย่างที่เขเชื่อก่อน หรือการรู้โรคต่าง ๆ ที่เกิดจากเชื้อโรคไม่ได้เกิดขึ้นมาเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์อีกมากมาย ดังที่ได้ทราบกันดีอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม การรู้เพิ่มจากสิ่งเดิมที่รู้อยู่แล้วก็ถือว่าการสร้างความรู้ได้แล้ว ตามหลักทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) มนุษย์มีโครงสร้างทางสติปัญญาที่เรียกว่า Skema

ซึ่งสามารถออกมาได้ด้วยการเกิดปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แล้วเกิดกระบวนการขึ้นในสมอง มีการปรับแต่งประสบการณ์ให้เข้ากับประสบการณ์เดิม โดยวิธีพอกขยาย (Assimilation) และการปรับให้เหมาะ (Accommodation) ซึ่งอาจทำให้เกิดโครงสร้างใหม่ที่ต่างไปจากเดิม ทั้งสองกรณีก็ถือว่าเป็นการสร้างความรู้ใหม่

I – Interaction คือ การให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ข้อมูล ความคิด ประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน หมายถึง นักเรียนจะมีกิจกรรมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือความรู้กันภายในกลุ่ม ในห้องเรียน ในโรงเรียนหรือในชุมชนที่นักเรียนอยู่ เรียกว่าเป็นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งนอกจากจะได้ความรู้แล้วยังจะมีโอกาสเรียนรู้การอยู่ด้วยกันในสังคม หรือการปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์คือ ได้มีโอกาสรับรู้ความรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ หรือมีอารมณ์ร่วมต่อเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยตนเอง

P – Participation คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคมในการเรียนรู้ หมายถึง นักเรียนได้มีโอกาสแสดงบทบาทในกิจกรรม การเรียนการสอน ได้เคลื่อนไหวร่างกาย ทำให้กระฉับกระเฉง ดิ้นตัวอยู่ตลอดเวลา ในส่วนนี้ นักเรียนจะได้มีโอกาสได้มีส่วนร่วมทางร่างกาย

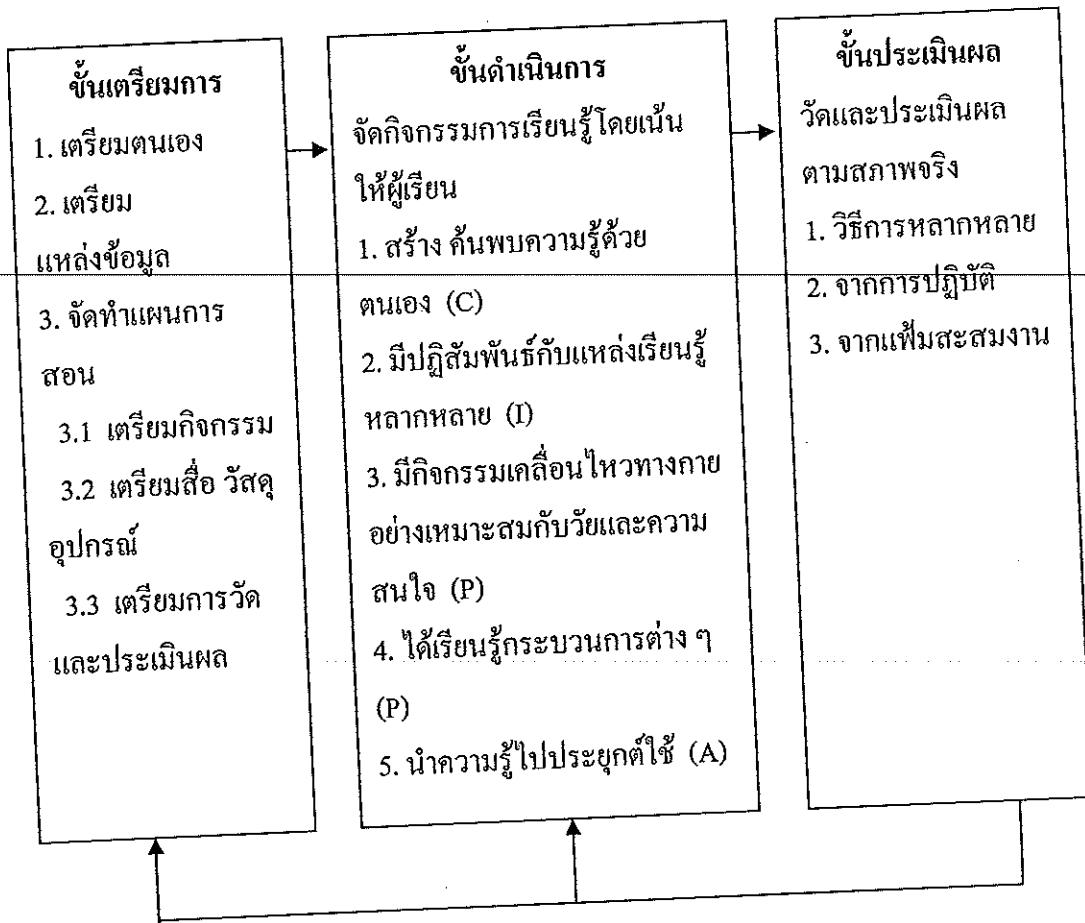
P – Process and Product คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการและมีผลงานจากการเรียนรู้ หมายถึง นักเรียนได้มีโอกาสใช้กระบวนการเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ถึงความรู้สึกสมัครสมาน สามัคคี รักใคร่กัน จากการได้ทำกิจกรรม ร่วมมือ ร่วมแรงทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หรือการได้รับความรู้จากการตอบคำถามของครู หรือการอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้จากเพื่อนในส่วนนี้ นักเรียนจะมีโอกาสได้มีส่วนร่วมทางสังคมและอารมณ์

A – Application คือ การให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ ประยุกต์ หรือใช้ใน ชีวิตประจำวัน หมายถึง นักเรียนมีโอกาสได้นำความรู้ที่สร้างขึ้นเอง ไปใช้ประโยชน์ใน สถานการณ์อื่น ที่มีความคล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องกับการได้ทดสอบความรู้นำมาซึ่งความภาคภูมิใจ ความพอใจ เป็นแรงเสริมให้อยากเรียนรู้ต่อไปอีก

เพื่อให้ครูซึ่งเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุดในการนำแนวคิดไปจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้สำเร็จจริง กรมสามัญศึกษา จึงได้เสนอแนะแนวการดำเนินการของ

ครูผู้สอนไว้โดยยึดหลักและประยุกต์รูปแบบ CIPPA Model ของ รศ.ดร. ทิศนา แจมมณี

ดั่งแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แนวดำเนินการของครูผู้สอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
ที่มา : กรมสามัญศึกษา (2542 ข : 11)

เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างได้ผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรยึดหลักต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2542 : 20)

1. การเรียนเป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ
3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ จึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใ้การเรียนรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองนั้น มีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้นั้นมีความสำคัญ หากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องนี้แล้ว จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่ตนต้องการ

5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (ม.ป.ป. : 50) กล่าวว่า ความเชื่อในหลักการเรียนรู้ซึ่ง
นำไปสู่หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนนั้น มีดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียน
การสอนอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้ผู้เรียน
เกิดความพร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันใน
กลุ่มได้พูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่าง ๆ
เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และการเรียนรู้ที่จะ
ปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น ได้ดี

3. ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญ การเรียนรู้โดยผู้สอนพยายามจัดการ
สอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วย
ตนเองนั้นผู้เรียนจะจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียนและเกิดความคงทนของความรู้

4. เน้นกระบวนการ (Process) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึง
กระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะ
ประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ

5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทาง
ที่จะนำความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริง และพยายาม
ติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน

สำราญ หลาบคำ (2542 : 13) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งประ โยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ เอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง
ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และจิตใจ เป็นผู้สร้าง
ความรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์จริง ฟังตนเองได้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และเรียนรู้ได้
ต่อเนื่องตลอดชีวิต

อรทัย มูลคำ และคณะ (2543 : 17) กล่าวว่า iva การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมี
บทบาทมากกว่าผู้สอน จะเรียนการสอนลักษณะนั้นว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนหรือ
นักเรียนเป็นศูนย์กลาง

สงบ ลักษณะ (2534 : 25) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนที่ควรจะเป็น iva ควร
เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียน ได้รับการยอมรับนับถือในการเป็น เอกกัตบุคคล ได้เรียนด้วยวิธีที่

เหมาะสมกับความสามารถ ได้เรียนสิ่งที่สนใจ ต้องการหรือมีประโยชน์ได้ปฏิบัติตามกระบวนการ
เพื่อการเรียนรู้ ได้รับความเอาใจใส่ ประเมินและช่วยเหลือเป็นรายบุคคล และได้รับการพัฒนาเต็ม
ตามศักยภาพและสำเร็จตามอัตรภาพ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 19) กล่าวไว้ว่า การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็น
การสอนที่มุ่งสอนกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ
ของผู้เรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 7) ให้แนวคิดด้าน
กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เป็นการกำหนดจุดหมาย สารกิจกรรม แหล่ง
เรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็ม
ความสามารถสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน และได้เสนอ
แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ดังนี้

- 1.1 แสวงหาข้อมูล
- 1.2 ศึกษาทำความเข้าใจ
- 1.3 คิดวิเคราะห์
- 1.4 ตีความ
- 1.5 แปลความ
- 1.6 สร้างความหมายแก่ตนเอง
- 1.7 สังเคราะห์ข้อมูล

1.8 สรุปความ

2. ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด

3. ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันและเรียนรู้จากกัน แลกเปลี่ยนข้อมูล

ความรู้ ความคิด ประสบการณ์

4. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการ” ควบคู่ไปกับ “ผลงาน/ข้อความที่สรุปได้”

5. ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2544 : 25-26) สรุปลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ดังนี้

1. Active Learning เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ หรือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วย
ความ กระตือรือร้น เช่น ใ้คิด ค้นคว้า ทดลองรายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ ได้ใช้

ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ผู้สอนทำหน้าที่ เตรียมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้าเสริมแรงให้คำปรึกษาและสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

2. Construct เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์การความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิด จากการได้ศึกษาค้นคว้าทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนรักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้าเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่ การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Man) ที่พึงประสงค์

3. Resource เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งบุคคลและ เครื่องมือทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่าง ๆ ธรรมชาติและเทคโนโลยี ตามหลักการที่ว่า "การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและทุกสถานการณ์"

4. Thinking เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิธีคิดในหลายลักษณะ เช่น คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดถูก ทางคิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น (ทิสนา เขมมณี และคณะ. 2543 : 55-59) การฝึกให้ผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอ ในลักษณะ ต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น คิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผล มีวิจารณญาณ ในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่จะเลือกรับและปฏิเสธข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถแสดงความคิด เห็นออกได้อย่างชัดเจนและมี เหตุผลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

5. Happiness เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข เป็นความสุขที่เกิดจากประการที่หนึ่ง ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจสาระการเรียนรู้ ชวนให้สนใจใฝ่ค้นคว้าศึกษาท้าทาย ให้แสดง ความสามารถและให้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ ประการที่สองปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร มีการช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึก มีความสุขและสนุกกับการเรียน

6. Participation เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดงาน วางเป้าหมายร่วมกัน และมีโอกาสเลือกทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนและสามารถ ประยุกต์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

7. Individualization เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในความเป็นเอกัตบุคคล ผู้สอนยอมรับในความสามารถ ความคิดเห็น ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

มุ่งให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพมากกว่าเปรียบเทียบแข่งขันระหว่างกัน โดยมีความเชื่อมั่นผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

8. Good Habit เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียน ได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น ความรับผิดชอบ ความเมตตา กรุณา ความมีน้ำใจ ความขยัน ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ฯลฯ และลักษณะนิสัยในการทำงานอย่างเป็นกระบวนการการทำงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น และการเห็นคุณค่าของงาน เป็นต้น

สรุปได้ว่า หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียน และจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิต ได้มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยดีงามที่สังคมพึงปรารถนา

3. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานระดับหน่วยงานขององค์กรหลัก ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยการนำเสนอของสภาการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาระดับนั้น ๆ พร้อมทั้งดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการจัดการ เพื่อเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2548 : 7)

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ประกอบด้วย 4 ด้าน 18 มาตรฐาน 84 ตัวบ่งชี้ ส่วนมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พื้นฐาน	<p>ตัวบ่งชี้</p> <p>10.1 มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษานั้น</p> <p>10.2 มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล</p> <p>10.3 มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>10.4 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง</p>
และผู้เรียน	<p>10.5 มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน และอิงพัฒนาการของผู้เรียน</p> <p>10.6 มีการนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน</p>
ได้เต็มตามศักยภาพ	<p>10.7 มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียน</p> <p>มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา</p> <p>มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน</p>
เป็นสำคัญ	<p>ตัวบ่งชี้</p> <p>14.1 มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น</p> <p>14.2 มีรายวิชา / กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ</p> <p>14.3 มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัด</p> <p>และความสามารถของผู้เรียน</p> <p>14.4 มีการส่งเสริมและพัฒนา นวัตกรรมจัดการเรียนรู้และสื่ออุปกรณ์การเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้</p> <p>14.5 มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน</p> <p>14.6 มีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>14.7 มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน</p>
	<p>ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p>

4. วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ทิสนา แคมมณี (2553 : 123) ให้แนวคิดเกี่ยวกับ วิธีการที่จะจัดการ เรียนการสอน ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายแบบ หลาย ลักษณะแตกต่างกัน มีครูจำนวนมากที่เกิดความสับสน คิดว่าการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียน เป็นศูนย์กลางนี้ เป็นรูปแบบเดียว แท้ที่จริงการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็น แนวคิดหรือหลักการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายลักษณะ สามารถขยาย/ผลิต (Generate) เป็นรูปแบบและกระบวนการต่าง ๆ ที่หลากหลายได้ ซึ่งแม้ว่าจะใช้กระบวนการ หรือวิธีการที่ดู แตกต่างกันไป แต่หากวิธีการและกระบวนการนั้นช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว และผู้เรียน ได้สร้างความหมายของสิ่งที่เรียนรู้จนเกิดเป็นความเข้าใจ ที่แท้จริง ก็ถือได้ว่าการสอนนั้น ๆ เป็นการจัดการเรียนการสอน โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้

วิธีจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาศัยแนวทางการจัดการเรียนรู้ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2544 : 6)

1. วิเคราะห์ผู้เรียน การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มช่วยให้ครูผู้สอนมี ข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ยึดหลัก 3 ประการคือ ธรรมชาติของ ผู้เรียน ประสบการณ์และพื้นความรู้เดิม วิธีการเรียนของผู้เรียน
 2. การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้และการบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้
 3. การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเชื่อมโยงกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
 4. การออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร และ เชื่อมโยงบูรณาการระหว่างกลุ่มวิชา โดยใช้ผลการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นหลักและใช้กระบวนการวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้
 5. การออกแบบการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้เครื่องมือวัดที่ หลากหลาย ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ครูจะต้องวางแผนการจัด กิจกรรม การเรียนรู้ร่วมกัน และส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และลงมือปฏิบัติมาก ที่สุด
- การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดกิจกรรม โดยวิธี ต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดการพัฒนาตนและสังคม คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมของประเทศชาติต่อไป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน จึงต้องใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้รูปแบบการสอนหรือกระบวนการ

เรียนการสอนใน หลากหลายวิธีซึ่งจำแนกได้ดังนี้ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543 : 36-37)

1. การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม ได้แก่ การเรียนรู้แบบสืบค้นแบบค้นพบ แบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิดแบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถามแบบใช้การตัดสินใจ
2. เทคนิคการศึกษาเป็นรายบุคคล ได้แก่ วิธีการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
3. เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ประกอบการเรียน เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ ตำราเรียน และแบบฝึกหัดการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ ชุด การสอนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป
4. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย การได้วาทีกลุ่ม Buzz การอภิปราย การระดมพลังสมอง กลุ่มแก้ปัญหา กลุ่มการประชุมต่าง ๆ การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มสืบค้นคู่คิดการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น
5. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เกม กรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลองละคร เกม กรณีตัวอย่างสถานการณ์จำลอง ละคร บทบาท สมมติ
6. เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ ได้แก่ ปริศนาความคิดร่วมมือแข่งขันหรือกลุ่มสืบค้น กลุ่มเรียนรู้ ร่วมกัน ร่วมกันคิด กลุ่มร่วมมือ
7. เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ การเรียนการสอนแบบใช้เส้นเล่าเรื่อง (Story line) และการเรียนการสอนแบบ แก้ปัญหา (Problem-Solving)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 3-10) โดยศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ได้พัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางขึ้น ได้ตัวบ่งชี้การเรียนของนักเรียน 9 ข้อ และตัวบ่งชี้การสอนของครู 10 ข้อ เป็นตัวกำหนดว่าเมื่อใดก็ตามที่ตัวบ่งชี้เหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อนั้น ได้เกิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้ว ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ตัวบ่งชี้การเรียนของนักเรียน

1. นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
4. นักเรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล

5. นักเรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเองและร่วม
ด้วยช่วยกัน

6. นักเรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

7. นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของ

ตนเองอย่างมีความสุข

8. นักเรียนฝึกตนเองให้มีวินัย และรับผิดชอบในการทำงาน

9. นักเรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หา

ความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้การสอนของครู

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ

2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า ชูใจ และเสริมแรงให้นักเรียนเกิด

การเรียนรู้

3. ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง

4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออก และคิดอย่างสร้างสรรค์

5. ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง

6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและ

ปรับปรุงส่วนด้อยของนักเรียน

7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้

8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง

9. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายบทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย

10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบหรือระดับของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี

ความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีหลักการสำคัญ คือ ผู้เรียนจะเป็นผู้ให้

ข้อมูล หรือเตรียมเนื้อหาเพื่อทำกิจกรรมในชั้นเรียน โดยใช้ประสบการณ์ ความรู้ และ ความชำนาญ

ของผู้เรียนแต่ละคนเป็นฐาน Campbell และ Kryszewska ได้เสนอรูปแบบ หรือระดับของการ

จัดการเรียนรู้ไว้ 3 ระดับ คือ (สุนันทา สุนทรประเสริฐ, ม.ป.ป. : 53)

1. Student-centered Class รูปแบบนี้ครูจะยังมีบทบาทอยู่ โดยเป็นผู้เตรียมเนื้อหา

วัสดุอุปกรณ์ และสื่อทั้งหมด นักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียน โดยมีครูคอยดูแล กำกับ

กิจกรรมในลักษณะนี้ส่วนมากเป็นกิจกรรมกลุ่ม หรือจับคู่

2. Learner-Based Teaching รูปแบบนี้ครูจะลดบทบาทลง โดยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นหรือมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าเนื้อหา ข้อมูลของเรื่องที่จะเรียน หรือจัดทำสื่อการเรียนขึ้น โดยให้ความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญพิเศษของผู้เรียน

3. Learner Independence หรือ Self-Directed Learning เป็นรูปแบบที่ผู้เรียนเป็นอิสระจากชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาจากสื่อที่จัดไว้ในห้อง หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง แล้วเลือกทำงานหรือฝึกปฏิบัติตามต้องการ ตามความสนใจและศักยภาพของตน โดยอาจศึกษาตามลำพังหรือจับคู่กับเพื่อนก็ได้

เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีอยู่หลากหลายวิธี ซึ่งครูสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้ (วัฒนาพร กระจับทุกข์. 2542 : 15 – 41)

1. การจัดการเรียนการสอนแบบสืบค้น (Inquiry Instruction)

เป็นการใช้คำถามที่มีความหมาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสืบค้นหรือค้นหาคำตอบ ในประเด็นที่กำหนด เน้นการให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน บทบาทครู คือ ผู้ให้ความกระจ่างและผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน “ค้นพบ” ข้อมูลและจัดระบบความหมาย ข้อมูลตนเอง ครูต้องฝึกทักษะและกระบวนการสืบค้นให้กับผู้เรียนก่อน ให้เขาสืบค้นข้อความรู้ ประเด็นปัญหาที่ครูเลือกให้ผู้เรียนศึกษา ควรสัมพันธ์กับหลักสูตรและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเพียงพอ รวมทั้งมีสื่อและแหล่งวิทยาการที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน

2. การเรียนแบบค้นพบ

การเรียนการสอนแบบทางอ้อม จะส่งเสริมการเรียนแบบค้นพบด้วยการฝึกทักษะการสังเกต การสืบค้น การอ้างอิง หรือการสร้างสมมติฐาน ซึ่งพัฒนา ไปจากข้อมูลที่มีอยู่เดิม

3. การเรียนแบบแก้ปัญหา

เป็นวิธีการจัดการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นกระบวนการ โดยอาศัยแนวคิดแก้ปัญหาด้วยการนำเอาวิธีการสอนแบบนิรนัย ซึ่งเป็นการสอนจากกฎเกณฑ์ไปหาความจริงย่อยมาผสมผสานกับวิธีการสอนแบบนิรนัย ซึ่งเป็นการสอนจากกฎเกณฑ์ไปหาความจริงย่อยมาผสมผสานกับวิธีการสอนแบบอุปนัย ซึ่งเป็นการสอนจากตัวอย่างส่วนย่อยมาหากฎเกณฑ์ การรวมกระบวนการคิดทั้ง 2 แบบ เข้าด้วยกันทำให้เกิดรูปแบบวิธีการแบบแก้ปัญหา

4. การตั้งคำถาม

คำถาม คือยุทธศาสตร์การสอนที่สำคัญก่อให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยพัฒนากระบวนการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความเข้าใจ และสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงการเรียนรู้ การคิดและการสอน

5. การศึกษาเป็นรายบุคคล

การศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นแนวทางหนึ่งของการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนแต่ละคนปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง และฝึกทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคนิคนี้เริ่มต้น โดยครู หรือผู้เรียนเป็นผู้กำหนดหัวข้อปัญหา หรือ โครงการงานสาระการเรียนรู้ที่กำหนด โดยผู้เรียนต้องศึกษาวิเคราะห์สรุปอ้างอิง และสรุปข้อความรู้พื้นฐานของการวิเคราะห์ และประเมินผลกระบวนการ ครูต้องใช้เทคนิคการประเมินในด้านทำให้ข้อมูลป้อนกลับ และตรวจแก้งาน โดยใส่ไว้ในสื่อที่ผู้เรียนใช้หรือใช้ร่วมกัน ไปด้วยกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

การศึกษาเป็นรายบุคคล สามารถปรับใช้ได้หลาย ๆ สถานการณ์ ตั้งแต่การเรียนในชั้นที่มีครูคอยควบคุมดูแล จนถึงการฝึกทักษะการค้นคว้าในห้องสมุดที่ผู้เรียนต้องกำกับการเรียนรู้ของตนเอง โดยหัวข้อที่ศึกษาจะเป็นไปตามข้อกำหนดรายวิชา หรือไม่ครูอาจารย์ใช้วิธีนี้กับผู้เรียน แต่ละคนหรือเป็นกลุ่มก็ได้ กิจกรรมที่ครูสามารถเลือกใช้ให้ผู้เรียนปฏิบัติ มีดังนี้ คือ การรายงาน การระดมพลังสมอง การค้นคว้าอิสระ การเรียนความ การแก้ปัญหา การเรียนเสริม โครงการ รายงาน ศูนย์การเรียนรู้ แบบจำลอง ชุดการเรียนรู้ การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล การสืบค้นคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

6. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์

เป็นวิธีการส่งเสริมการรับรู้ความรู้ประสบการณ์ และการสะท้อนความคิดเห็น ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านเทคนิควิธีการของผู้เรียนแต่ละคน และกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบการเรียนรู้ของตนและได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ความรู้สึกที่จะนำมาปรับความรู้สึก เจตคติ และค่านิยมของตน

7. การเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันออกไป โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า สมาชิก

ในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเท่านั้น หากแต่ต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่มความสำเร็จของแต่ละคนคือความสำเร็จของกลุ่ม

8. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมี

องค์ประกอบ 4 ประการ คือ (อรรถัย มูลคำ และคณะ. 2543 : 21)

8.1 ประสบการณ์ (Experience) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้

8.2 การสะท้อนความคิด และการอภิปราย (Reflect and Discussion) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง

8.3 เข้าใจ และเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่ม แล้วผู้สอนช่วยเติมแต่งให้สมบูรณ์ หรือผู้สอนเป็นผู้นำทางแล้วผู้เรียนเป็นผู้สานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เกิดเป็นความคิดรวบยอด

8.4 การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experiment or Application) ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง

9. การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process)

การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นการจัดสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีแนวคิด การกระทำ แรงจูงใจร่วมกัน แบ่งหน้าที่ช่วยเหลือกันและกันในการทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้ได้ผลงาน ที่มีคุณภาพกว่าการทำงานเดี่ยว โดยมีหลักการสอน ดังนี้

9.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มด้วยตนเองให้มากที่สุดตามบทบาทหน้าที่ ที่ร่วมกันกำหนด

9.2 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน เรียนรู้จากกันและกันให้มากที่สุด ทั้งเนื้อหาและการ

พัฒนาเอง

9.3 ให้ความสำคัญของกระบวนการทำงานมากกว่ามุ่งที่ผลงาน

10. การเรียนรู้แบบศูนย์การเรียน (Learning Center)

การจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นแหล่งการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ กิจกรรมการเรียนรู้อาศัยเนื้อหาวิชาที่จัดเป็นศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ แตกต่างกัน ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมให้ครบทุกศูนย์ภายใต้การดูแลของครู

10.1 ประเภทของศูนย์การเรียนรู้

10.1.1 การจัดศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียน เป็นการจัดมุมวิชาการต่าง ๆ

ภายในห้องเรียน เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน

10.1.2 การจัดศูนย์การเรียนรู้แบบเอกเทศ เป็นการจัดห้องเรียน โดยแบ่งกิจกรรมเป็นศูนย์ (หน่วย) ตามเนื้อหา ผู้เรียนแบ่งกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมจนครบทุกศูนย์ และ ศูนย์พิเศษ หรือ ศูนย์สำรอง 1 ศูนย์

10.2 ขั้นตอนกิจกรรม

10.2.1 ครูทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะของวิธีเรียน และ ความรับผิดชอบ

10.2.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มเข้าศึกษาประจำศูนย์ หัวหน้ากลุ่มอ่านบัตรคำสั่ง และให้สมาชิกกลุ่มทำความเข้าใจกับคำสั่ง

10.2.3 ให้หัวหน้ากลุ่มเก็บบัตรเฉลยไว้ และให้สมาชิกกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมตามบัตรคำสั่ง เสร็จแล้วหัวหน้ากลุ่มอ่านคำเฉลยให้สมาชิกกลุ่มทราบ

10.2.4 เมื่อครบ 1 หน่วยเวลา ให้สับเปลี่ยนศูนย์ตามลำดับตามที่ตกลงเอาไว้ ถ้ากลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมเสร็จก่อนเวลา ให้ย้ายไปเล่นเกมในศูนย์สำรองได้

10.2.5 เมื่อศึกษาจนครบทุกศูนย์แล้ว ให้ทุกกลุ่มไปพบกันหมดเหมือนตอนแรก แล้วมีการอภิปรายซักถาม หรือเสนอรายงาน แล้วแต่จะกำหนดให้เหมาะสม

สำหรับเครื่องมือที่ใช้เขียน (ยกเว้นกระดาษที่แต่ละคนใช้จดบันทึก) เมื่อเสร็จกระบวนการเรียนแล้ว ต้องเก็บเข้าที่ประจำศูนย์

จากวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้างต้น พอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นแนวคิดหรือหลักการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายลักษณะ เป็นรูปแบบและกระบวนการต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย และวิธีการเหล่านั้นสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างคึกคัก และได้สร้าง

ความหมายของสิ่งที่เรารู้จนเกิดเป็นความเข้าใจที่แท้จริง

5. ขอบข่ายการจัดการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตามกรอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34 – 60) เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ปรึกษาด้วยหลักการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

5.1 การวางแผน หรือการวางแผนการสอน

การวางแผนการสอนมีความสำคัญในการช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย เป็นการวางกรอบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนจะต้องรู้อะไรบ้าง ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร จึงได้มีนักการศึกษากล่าวถึงการวางแผนการสอนไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ความสำเร็จของหลักสูตรรายปี / รายภาค
2. วิเคราะห์ผลการเรียนรู้
5. วิเคราะห์สาระที่เรียนรู้จากมาตรฐานที่เรียนรู้
6. วิเคราะห์กระบวนการจัดการการเรียนรู้
7. วิเคราะห์กระบวนการประเมินผล
8. วิเคราะห์แหล่งการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2549 : 80-81) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการนำหลักสูตรไปสู่การสอนของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ว่าจะต้องสามารถวิเคราะห์มาตรฐานสาระการเรียนรู้ พร้อมทั้งตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ของแต่ละมาตรฐานของแต่ละช่วงชั้นเพื่อ มากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาที่จะสอน ซึ่งมีลักษณะเดียวกับการวางแผนการสอน คือ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและการวัดและประเมินผล

กรมวิชาการ (2543 : 13-21) ได้กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้ไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. ศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานหลักสูตร
2. ศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา
3. ศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
4. กำหนดผลการเรียนรู้
5. กำหนดหน่วยการเรียนรู้
6. จัดทำแผนการเรียนรู้

สุนีย์ ภูพันธ์ุ (2546 : 224) กล่าวว่า การวางแผนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ คือ หลักการสำคัญในการใช้หลักสูตร จะต้องมีการวางแผนและเตรียมการในการนำเสนอหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะได้ศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้มีความเข้าใจตรงกันเพื่อให้การปฏิบัติเป็น ไปในทำนองเดียวกัน และสอดคล้องต่อเนื่องกัน ครูผู้สอนใน โรงเรียนทุกคน เป็นตัวจักรสำคัญในการวางแผนการสอนที่เป็น

ส่วนหนึ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ถ้าครูไม่เห็นความสำคัญและไม่เข้าใจหลักสูตรเพียงพอ ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ครูไม่เพียงแต่จะมีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการสอนหรือ การจัดการเรียนรู้เท่านั้น แต่ครูยังต้องมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2547 : 16)

1. ตรวจสอบความสอดคล้องสัมพันธ์ของสาระที่จัดทำขึ้นตามสภาพปัญหา/ความต้องการของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น กับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษานั้นพื้นฐาน
 2. วางแผนการจัดการเรียน การสอนตามขอบข่ายเนื้อหาสาระมาตรฐาน สัดส่วนเป็นเวลาและหน่วยการเรียนรู้
 3. นำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลในห้องเรียน โดยเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และเหมาะสมกับผู้เรียนวางแผนและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร การศึกษาคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้แล้วจำแนกเป็นเนื้อหาสาระ กิจกรรม และจุดประสงค์ การวิเคราะห์ผู้เรียนเน้นการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านข้อมูลส่วนตัว ความรู้ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความประพฤติ
- โดยสรุป การวางแผน หมายถึง การที่ครูผู้สอนมีการดำเนินการวางแผน เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร การจำแนกเนื้อหาสาระ กิจกรรม จุดประสงค์ การวิเคราะห์ผู้เรียนเน้นการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลด้านข้อมูลส่วนตัว ความรู้ ความสนใจความสามารถความถนัดและความประพฤติ

5.2 การปฏิบัติหรือการจัดการเรียนการสอน

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2549 : 35) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน คือการให้ความสำคัญกับผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้การสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉงเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายเป็นวิธีการที่ให้อำนาจแก่ผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2549 : 4) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน คือ การให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้เต็มที่

ทศนา แจมณี (2549 : 23-25) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะประสบผลสำเร็จไปไม่ได้ หากครูไม่เปลี่ยนบทบาทของตน ครูเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนและผู้เรียนก็เปลี่ยนพฤติกรรมเรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนควรเป็นดังต่อไปนี้

1. ด้านเตรียมการสอน

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่สอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาแหล่งความรู้หลากหลาย

1.3 วางแผนการสอน

1.4 จัดเตรียม

2. ด้านการสอน การพัฒนาการเรียนการสอนมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้

เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

3. ด้านการประเมินผล ครูต้องมีบทบาทและยึดหลักการประเมินผล ดังต่อไปนี้

3.1 เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2549 : 12-14) ได้เสนอขั้นตอนในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีหลักการและขั้นตอนดังนี้

1 ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอน เพื่อเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) ซึ่งจะต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำคำปรึกษาและให้ข้อมูลความรู้ที่เพียงพอและชัดเจนแก่ผู้เรียน ครูจะต้องมีภาระหน้าที่การเตรียมตนเองด้วยการศึกษา ค้นคว้าอ่านและการทดสอบลองปฏิบัติมาก ๆ ในประเด็นและเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบรวมทั้งเตรียมข้อมูลประสบการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

1.2 การเตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทครูไม่ใช่ผู้บอกเล่ามวลความรู้

ต่อไป ครูจึงต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่นักเรียน ทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ศูนย์วิทยุบริการ ศูนย์สื่อ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดวิชา ห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ และห้อง

พิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน ทั้งนี้รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งครูสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อหนังสืออุปกรณ์สื่อต่าง ๆ ได้สำหรับผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรม การเรียนหรือศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรม การเรียนหรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งในและนอกเวลาเรียน

1.3 การจัดทำแผนการสอน บทบาทของครูก่อนการเรียนการสอนทุกครั้ง

คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ครูจะต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาข้อความรู้ อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบทบาทในส่วนนี้ครูจะทำหน้าที่คล้ายผู้จัดการ (Manager) ที่กำหนดบทบาทในการเรียนรู้ และความรับผิดชอบแก่ผู้เรียน ให้เขาได้ทำกิจกรรมตามความต้องการความสามารถและความสนใจของแต่ละคนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

1.4 การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้

แล้วครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่า จะใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร หนังสือหรือข้อมูล แหล่งความรู้ต่าง ๆ รวมถึงห้องเรียนหรือสถานที่ใดบ้างในการจัดกิจกรรมเพื่อให้การเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผลแล้วจัดเตรียมให้พร้อมบทบาทของครูตรงนี้จึงเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล

1.5 การเตรียมการวัดและประเมินผล บทบาทในด้านการเตรียมการอีก

ประการหนึ่ง คือการเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) และผลงาน (Product) ที่เกิดขึ้นทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะ (Skill) โดยเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

2. ชั้นดำเนินการ

2.1 การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor) คอยใช้

คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น ให้ข้อมูลหรือให้ความรู้ในเวลาที่คุณเรียนต้องการ เพื่อให้การเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วย

สนับสนุนหรือช่วยเหลือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งให้การเสริมแรงตามความเหมาะสม

2.3 การเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active participant) โดยมีส่วนร่วม

ขณะผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และอาจใช้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.4 การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียนเพื่อให้ถูกต้องชัดเจนสมบูรณ์สังเกตและบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินกิจกรรม

2.5 การเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.6 การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรง และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกับกลุ่มแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อภิปรายโต้แย้งแสดงความคิดเห็นด้วยท่วงท่าที่นุ่มนวลให้เกียรติและเป็นมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

3. ขั้นประเมินผล เป็นบทบาทที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ทั้งนี้ครูควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเน้นการวัดจากสภาพจริง (Authentic Measurement) จากการปฏิบัติ (Performance) และจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ซึ่งในการวัดและประเมินผลนั้นนอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้วผู้เรียนและสมาชิกของแต่ละกลุ่มควรมีบทบาทร่วมวัดและประเมินตนเองและกลุ่มด้วย

ทิสนา เขมมณี (2549 : 23-25) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ด้านเตรียมการสอนคือ ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่สอนให้เข้าใจ ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผนการสอนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอดและกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสำคัญตามหลักชิปปาหรืออื่น ๆ กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ วัสดุการเรียนการสอนเอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนให้เพียงพอติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือ ไลต์ทัศน์ วัสดุต่าง ๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ และจัดเตรียมห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่นอาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะเก้าอี้ในลักษณะใหม่

2. ด้านการสอน คือ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่อาจ

เกิดขึ้น อำนาจความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมอย่างเต็มที่ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ ให้คำแนะนำ และข้อมูล ต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็นให้ การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสมให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและ อาจให้ข้อมูลเนื้อหา ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

3. ด้านการประเมินผล คือการเก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 31-37) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. การวางแผนการสอน ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึง การศึกษาคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วย การเรียนรู้แล้วจำแนกเป็นเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์

1.2 การศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านข้อมูลส่วนตัว ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความประพฤติของผู้เรียน

2. การเตรียมการสอน (แผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้) ประกอบด้วย

2.1 การเตรียมเนื้อหา/สาระการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดเนื้อหาสาระใน แผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้

2.2 การเตรียมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การกำหนด กิจกรรมที่จะใช้จัดการเรียนการสอน

2.3 การเตรียมสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดสื่อ แหล่งการเรียนรู้ ที่จะใช้ในการจัดกิจกรรม

2.4 การเตรียมการวัดผลและประเมินผล หมายถึงการกำหนดวิธีการวัดผล และเครื่องมือวัดผล

2.5 คุณภาพของแผนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างน้อย ควรประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้

เนื้อหา สาระการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และสรุปผลการสอน

3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย

3.1 ความสอดคล้องกับผู้เรียน หมายถึง มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียน

3.2 การฝึกทักษะและกระบวนการคิด หมายถึง มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สังเคราะห์ วิเคราะห์ สรุปและเชื่อมโยงข้อมูล

3.3 การฝึกปฏิบัติ หมายถึง มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติหรือเรียนรู้จากเหตุการณ์หรือของจริง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3.4 การสร้างองค์ความรู้ หมายถึง มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และสามารถสรุปสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3.5 การบูรณาการ หมายถึง มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ กระบวนการเรียนรู้ คุณธรรม และจริยธรรม

4. การใช้สื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย

4.1 ความเหมาะสมของการใช้สื่อ หมายถึง มีการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรม และวัยของผู้เรียน

4.2 การมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ หมายถึง ผู้เรียนและครูใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ร่วมกันหรือผู้เรียนใช้สื่อเรียนรู้โดยลำพังคนเดียว หรือใช้ร่วมกับเพื่อน

4.3 การประเมินผลการใช้สื่อ หมายถึง มีการประเมินผลการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และนำผลการประเมินไปปรับปรุง พัฒนาและเผยแพร่

5. การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย

5.1 กระบวนการวัด และประเมินผล หมายถึง มีวิธีการวัดและประเมินผล หลากหลายครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้

5.2 คุณภาพของการวัดและประเมินผล หมายถึง มีวิธีการวัดและประเมินผล หลากหลายครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และได้ผลการประเมินตรงกับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

5.3 การมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล หมายถึง ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล และนำผลมาพิจารณาประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

สรุปได้ว่า การปฏิบัติ หมายถึง การที่ครูผู้สอนดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิดค้นคว้า ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมกันสร้างความรู้อย่างมีกระบวนการอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดี รวมทั้งสอดคล้องคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5.3 การวัดและประเมินผล

นักการศึกษาจึงได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลได้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 36) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญประกอบด้วย

1. การบวนการวัด และประเมินผล หมายถึง มีวิธีการวัดและประเมินผลที่

สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2. คุณภาพของการวัดและประเมินผล หมายถึง วิธีการวัดและประเมินผล

หลากหลายครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และ ได้ผลการประเมินตรงกับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

3. การมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล หมายถึง ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือ

ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล และนำผลมาพิจารณาประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

ส. วาสนา ประवालพฤกษ์ (2549 : 32-41) ได้ให้ความหมายของการวัดและประเมินผลผู้เรียนไว้ว่า เป็นการวัดและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนที่ยึดบนพื้นฐานของเหตุการณ์จริงในชีวิตจริง โดยยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนเน้นพัฒนาการที่ปรากฏให้เห็นทั้งในและนอกห้องเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2549 : 4) ให้ความหมายของการวัดและประเมินผลผู้เรียนไว้ว่าคือการประเมินการกระทำการแสดงออกในหลายๆ ด้านของผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริงทั้งในและนอกห้องเรียนหรือสถานที่อื่นๆ นอกโรงเรียน โดยครูไม่ได้จัดสถานการณ์มีลักษณะเป็นการประเมินแบบไม่เป็นทางการ

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 175) ให้ความหมายของการประเมินการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงว่าเป็นการกระบวนการทำงานในด้านสมอง หรือการคิดและจิตใจของผู้เรียนโดยตรงไปตรงมาตามสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ โดยพยายามตอบคำถามว่าผู้เรียนทำอย่างไร และทำไมจึงทำอย่างนั้นการได้ข้อมูลว่า เขาทำอย่างไร และ เขาทำไมจะช่วยให้ผู้สอนได้ช่วยพัฒนาการเรียนของผู้เรียนและการสอนของผู้สอนทำให้การเรียนการสอนมีความหมายและทำให้เกิดความอยากในการเรียนรู้ต่อไป

อำพล สมัคการ (2551 : 12) ให้ความหมายของการวัดและประเมินผลผู้เรียนไว้ว่า

คือการประเมินความรู้ความเข้าใจ ทักษะเจตคติ และกระบวนการที่เกิดจากการสร้างและพัฒนาความรู้ขึ้นเองตามที่เป็นจริงทั้งในและนอกห้องเรียน

สมนึก นนธิจันทร์ (2550 : 70) ให้ความหมายของการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงว่า เป็นการประเมินผลที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยการแสดงออกหลายๆด้านเพื่อนำไปแก้ปัญหา โดยใช้ทักษะกระบวนการคิดที่สลับซับซ้อนที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุการณ์ที่เป็นจริงในทุกบริบทเท่าที่จะเป็นไปได้

ลักษณะของการวัดผลและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ตรงตามความต้องการและประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งได้มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

สมนึก นนธิจันทร์ (2550 : 75) กล่าวถึงลักษณะของการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการวัดและประเมินผล การทำได้ตลอดเวลากับทุกสถานการณ์ทั้งที่บ้านและโรงเรียนและชุมชน สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ โดยใช้การตัดสินใจของมนุษย์ในการให้คะแนน
2. กำหนดปัญหาหรืองานแบบเปิด เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างคำตอบเองคือให้ผู้เรียนตอบด้วยการแสดงความคิดสร้างสรรค์ หรือผลิตผลงาน
3. ไม่เน้นการประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐานแต่ให้ผู้เรียนผลิต สร้าง หรือทำบางสิ่งที่เน้นทักษะการคิดที่ซับซ้อน การพิจารณาไตร่ตรองการทำงานและการแก้ปัญหา นั่นคือเน้นการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา
4. เน้นสภาพปัญหาที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เน้นการแก้ปัญหาที่สะท้อนถึงชีวิตจริง
5. ให้ข้อมูลอย่างหลากหลายเพื่อการประเมิน นั่นคือการพยายามที่จะรู้ผู้เรียนในทุกแง่ทุกมุม ทุกข้อมูล จึงต้องได้มาจากหลายๆ ทางซึ่งหมายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีหลากหลายประการด้วย
6. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง
7. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าประเมินเขาตรงไหน เรื่องอะไรการให้

ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลทำให้ผู้เรียนรู้จักวางแผนการเรียนรู้ตามความต้องการของตนเองว่าอยากรู้อยากทำอะไรบ้าง ซึ่งนำไปสู่การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้วิธีการเรียนและวางเกณฑ์การประเมินผลอันเป็นการเรียนและการประเมินที่ใช้ผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริงแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน กรมวิชาการได้กำหนดแนวทางการวัดและ

ประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ. 2547 : 13-18) ไว้ดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม

1.1 การประเมินผลก่อนเรียน เป็นการประเมินความพร้อมพื้นฐานของผู้เรียน การประเมินความรอบรู้ในเรื่องที่จะเรียนก่อนการเรียน

1.2 การประเมินระหว่างเรียน เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนว่าบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในการสอนตามการจัดการเรียนรู้หรือไม่ ซึ่งประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล การประเมินจากการปฏิบัติ การประเมินตามสภาพจริง การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน

1.3 การประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน เป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียน เมื่อผ่านการเรียนรู้ในช่วงเวลาหนึ่ง หรือสิ้นสุดการเรียนรายวิชา ปลายปี /ปลายภาค ประกอบด้วย การประเมินหลังเรียน และการประเมินผลการเรียนปลายปี หรือปลายภาค

2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาค โดยมีแนวการดำเนินการประเมิน คือการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและคุณลักษณะที่สถานศึกษากำหนด

4. การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ แลเขียนสื่อความ เป็นการประเมินศักยภาพของความเข้าใจการอ่านหนังสือ เอกสารและสื่อ เอกสารและสื่อต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่วแล้วนำมาคิดสรุปเป็นความรู้ความเข้าใจของตน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เนื้อหาสาระของเรื่องที่อ่านซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์สร้างสรรค์ และความสามารถในการถ่ายทอดความคิดเหล่านั้นด้วยการเขียนสื่อความ ที่สะท้อนถึงสติปัญญาความรู้ความเข้าใจ

5. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เป็นมาตรฐานระดับชาติ ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับชาติ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของชาติ เป็นการประเมินตามระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด คือ ประถมศึกษาปีที่ 3 ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางการประเมินผลการเรียน โดยประเมินให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้เมื่อผู้สอนเลือกใช้กิจกรรมการเรียนการสอน

และสื่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้ว ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องเป็นวิธีประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย การประเมินที่เน้นผู้เรียนสำคัญจะมีลักษณะที่เรียกว่า การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินจากผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) โดยผู้สอนสามารถประเมินได้จากผลการทำกิจกรรมของผู้เรียน ผลงาน ผลการทดสอบ เพิ่มสะสมผลงาน (ไอสว พักขา. 2549 : 247) และได้กล่าวว่าการวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน จึงสามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดจุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลการเรียนก่อนที่จะวัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ครูผู้สอนควรกำหนดจุดประสงค์ก่อนว่าจะวัดอะไร วัดแค่ไหนและวัดเพื่ออะไรซึ่งการกำหนดจุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน ดังนั้นเมื่อจุดประสงค์ในการสอนช่วยครูผู้สอนให้มีเป้าหมายในการสอนชัดเจนก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการวัดและประเมินผลด้วย
 2. การเลือกและการสร้างเครื่องมือ เมื่อทราบว่าการวัดและประเมินผลครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างไร และต้องการจะวัดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมใดของผู้เรียน ขึ้นต่อไปก็ควรพิจารณาว่า ในการวัดคุณลักษณะหรือพฤติกรรม ที่กำหนด 1 วันนั้น การใช้เครื่องมืออะไรบ้าง จึงจะวัดได้ตรงตามความต้องการอย่างครบถ้วนเพราะเครื่องมือมีหลายอย่าง บางอย่างก็เหมาะสมกับการวัดพฤติกรรมบางชนิด การวัดในแต่ละครั้งจึงต้องเลือกเครื่องมือให้เหมาะสมหรืออาจต้องใช้เครื่องมือหลาย ๆ ชนิดประกอบกัน เพื่อวัดพฤติกรรมด้านต่างๆ ครบทุกด้านตามจุดประสงค์
 3. การนำเครื่องมือไปทำการสอบวัดผู้เรียน ครูผู้สอน หรือผู้คุมสอบควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนทำข้อสอบ หรือแก้ปัญหาได้อย่างเต็มความสามารถไม่ให้มีสิ่งรบกวนสมาธิหรือเวลาของผู้เข้าสอบ รวมทั้งกำหนดเวลาสอบให้เหมาะสม
 4. การตรวจและนำผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ในขั้นนี้เป็นการรวบรวมและแปลงคำตอบของผู้เรียนให้คะแนนแล้วนำบันทึกไว้ จากนั้นจึงรวบรวมคะแนนของผู้เรียนที่ได้จากการวัดทุกชนิด จากทุกระยะมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้
 5. การประเมินผลเป็นการตัดสินใจว่าผู้เรียนมีความสามารถขนาดไหน สูงหรือต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ละคนได้ระดับผลการเรียนอะไร ผู้เรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนเป็นเช่นไร
- สมนึก นนธิจันทร์ (2550 : 75) กล่าวถึงลักษณะความสำคัญของการประเมินผลจากสภาพจริงโดยสรุปว่า การประเมินผลจากสภาพจริงทำได้ตลอดเวลา ทั้งที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน สังเกตพฤติกรรมต่างๆ การทำงาน การแก้ปัญหาและผลงาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ

รวบรวมข้อมูลต้องมีหลากหลาย ให้ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวางแผนการเรียนรู้ตามความต้องการของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้วิธีการเรียนและวางแผนผลการประเมินผลการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ (2541 : 15) และวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 53-54) มีความเห็นสอดคล้องกันถึงลักษณะสำคัญของการประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงโดยสรุปได้ดังนี้การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงเป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน เป็นการประเมินพฤติกรรมพัฒนาการของผู้เรียนมีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการหลายหลายเน้นการวัดความสามารถทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหาผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น และการมีส่วนร่วมในการประเมินระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง และครู

สรุปได้ว่า การตรวจสอบ หมายถึง การที่ครูผู้สอนมีการดำเนินการเกี่ยวกับ การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง การประเมินผลตามสภาพจริง

5.4 การแก้ไขปรับปรุง หรือการเตรียมการสอน

การเตรียมการสอนหรือการเตรียมแผนการสอน เป็นการเตรียมเอกสารและสื่อ ซึ่งเป็นเอกสารที่ใช้ในการเรียนการสอน เกิดจากแนวคิดของการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดความรู้ผู้เรียนที่เกิดจากการคิดค้น พัฒนา ปรับปรุงของครูผู้สอน จากความสำคัญดังกล่าวนักการศึกษาจึงได้กล่าวถึงการเตรียมการสอนไว้ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2549 : 12-13) กล่าวว่า บทบาทของครูในด้านการเตรียมการสอนประกอบด้วย

1. การศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอน เพื่อเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) และเตรียมข้อมูลประสบการณ์อื่น ๆ ที่จะป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน
2. การเตรียมแหล่งข้อมูล คือ การเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่นักเรียนทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน
3. การจัดทำแผนการสอน คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ครูต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหา ข้อความรู้อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสำคัญ

4. การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ คือการกำหนดว่าจะใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ เอกสาร หนังสือหรือข้อมูล แหล่งความรู้ต่าง ๆ รวมถึงห้องเรียน หรือสถานที่ใดบ้างในการจัดกิจกรรม

5. การเตรียมการวัดและประเมินผลคือการเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผล การเรียนรู้โดยเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

สำลี รักษุทธิ (2549 : 42) กล่าวว่า การเตรียมการสอนหรือการเตรียมแผนการสอน หมายถึงแผนการเตรียมการ หรือ โครงการทางวิชาการที่ได้รับการจัดทำอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติมากที่สุด รวมทั้งสามารถเลือกกิจกรรมปฏิบัติตามความสนใจ ความถนัด และพัฒนาการของผู้เรียนด้วย เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ครูพัฒนาการของผู้เรียนด้วย เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่ จุดประสงค์การเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนตามอรรถภาพของแต่ละบุคคลด้วย ซึ่งสามารถสรุปลักษณะ ของแผนการสอนที่ดี (สำลี รักษุทธิ. 2549 : 80) ได้ดังนี้

1. เป็นคู่มือการสอนที่ครูพัฒนาขึ้นจากวิชาที่ตนเองสอน ใช้สอนเป็นประจำ และผู้อื่นสามารถใช้สอนแทนได้เมื่อตนเองไม่อยู่
2. เป็นเอกสารการสอนที่มีลักษณะสมบูรณ์ เพราะในแต่ละแผนจะประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ที่จะนำพาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา
3. มีลักษณะเหมือนชุดการสอน เพราะในแต่ละแผนมีความสมบูรณ์ในตัว
4. แต่ละแผนเมื่อสอนจบจะสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือผลสะท้อนกลับได้ทันทีทำให้ครูเข้าใจนักเรียน นักเรียนรู้ตนเองได้ดี

5. การอธิบาย สาธิต บรรยายเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมชัดเจน ง่าย เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ

กระทรวงศึกษาธิการ (2548 : 32-33) ได้กล่าวถึงการเตรียมการสอน (แผนการ สอน/แผนการจัดการเรียนรู้) ประกอบด้วย

1. การเตรียมเนื้อหา/สาระการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดเนื้อหาสาระใน

แผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้

2. การเตรียมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การกำหนดกิจกรรมที่

จะใช้จัดการเรียนการสอน

3. การเตรียมสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ที่จะ

ใช้ในการจัดกิจกรรม

4. การเตรียมการวัดผลและประเมินผล หมายถึง การกำหนดวิธีการวัดผลและเครื่องมือวัดผล

5. คุณภาพของแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างน้อย ควรประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้/เนื้อหา/สาระการเรียนรู้/กิจกรรม/สื่อ/แหล่งการเรียนรู้/การวัดและประเมินผลและสรุปผลการสอน

บุรุษย์ ศิริมหาสาคร (2550 : 2) กล่าวว่า การเตรียมการสอนหรือการเตรียมแผนการสอนคือเอกสารที่จัดขึ้นเพื่อแจกแจงรายละเอียดของหลักสูตร ทำให้ครูผู้สอนสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนเป็นรายคาบหรือรายชั่วโมง ซึ่งแผนการสอนจะมีรายละเอียดดังนี้

1. สาระสำคัญ (บทสรุปของเนื้อหา)
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. เนื้อหาวิชา (สาระการเรียนรู้)
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. การวัดประเมินผล

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 230-233) การเตรียมการสอน (แผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้) เป็นการเตรียมขยายรายละเอียดของหลักสูตรให้ไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยการกำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ แผนการสอนควรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. แผนการสอนระยะยาว จัดทำเป็นรายภาคหรือรายปี
2. แผนการสอนระยะสั้น นำแผนการสอนระยะยาวมาขยายเป็นรายละเอียด

สำหรับการสอนในแต่ละครั้งแผนการสอนมีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอนของครูดังนี้ คือ

- 2.1 วางเป็นแนวทางในการสอน ซึ่งจะช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้ใช้

หลักสูตรสามารถดำเนินการสอนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

- 2.2 ให้ความสะดวกแก่ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ในการช่วยเหลือแนะนำ

และติดตามผลการเรียนการสอน

- 2.3 เป็นแนวทางในการสร้างข้อทดสอบเพื่อประเมินผลการเรียนการสอน

เพื่อให้มีความครอบคลุมกับเนื้อหาสาระที่ได้สอนไปแล้ว

สรุปได้ว่า การแก้ไขปรับปรุง หมายถึง การที่ครูผู้สอนมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาการเรียน ปรับปรุงรูปแบบการสอน สำนวความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้มีการรายงานผลผู้เรียน และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วุดินันท์ อบอุ่น (2544 : 143-145) ได้ศึกษา เรื่อง ความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษามีความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยต้องการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ การจัดการเรียนรู้ที่มีความสุข การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม การจัดการเรียนรู้จากการคิดแลปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อยู่ในระดับมากทุกด้าน และข้อเหวี่ยงในการปฏิรูปการเรียนรู้ 6 ประการ คือ ควรรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล บูรณาการ โครงการการเรียนรู้ในกรอบการเชื่อมโยงกับท้องถิ่น การเรียนรู้โดยใช้กลุ่ม และการประเมินผล โดยชี้ให้เห็นผลงานซึ่งก็มีความต้องการในการพัฒนาระดับมากทั้ง 6 ประการ

อตุลศักดิ์ ศรีปัญญา (2545 : 107-111) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และนอกจากนี้ยังได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคตามสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ขาดการฝึกอบรมบุคลากรให้มีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ครูขาดสื่อและอุปกรณ์ การสอนตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สุเมธ พลธรรม (2545 : 99-104) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้ง 8 ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้รวมทั้งจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ด้านการใช้ทรัพยากรในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ ด้านการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้านบูรณาการเรียน

การสอน ด้านการจัดกิจกรรมกระบวนการคิดแก้ปัญหา การเผชิญสถานการณ์ และผู้บริหาร
โรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมไม่แตกต่างกันทั้ง 8 ด้าน

ชนารัฐ ชื่นวัฒนา (2545 : 91-94) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการเรียนการสอนที่
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตนิเทศที่ 4 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
กาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากจำนวน 6 ด้าน คือ
คุณลักษณะของผู้บริหาร แผนงานของโรงเรียน การจัดการ การพัฒนาบุคลากรเพื่อปฏิรูป
กระบวนการเรียนรู้ การรายงานผล การให้ขวัญกำลังใจ ส่วนความคิดเห็นในการบริหารจัดการ
เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมแตกต่างกัน ที่ระดับ .05

เกรียงไกร โอบอุทเวช (2546 : 111-115) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาบุคลากรด้านการ
เขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านท่าเสา อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัด
อุบลราชธานี โดยใช้ขั้นตอนการพัฒนา คือการอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ก่อน
การพัฒนา บุคลากรมีความรู้ในการเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญค่อนข้างน้อย จึงเป็น
สาเหตุให้ไม่เขียนแผนการเรียนรู้ ภายหลังจากการพัฒนา พบว่า บุคลากรสามารถเขียนแผนการ
เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโครงการได้ และสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้
อย่างเหมาะสม ผู้เรียนเกิดความคิดในการจัดทำโครงการและดำเนินการจัดทำโครงการได้ถูกต้อง
ตามขั้นตอน

ตำราญ โอตาการ (2547 : 119-123) ได้ศึกษา เรื่อง การดำเนินการ การจัด
กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า
การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนมัธยม จังหวัดหนองคาย ใน
โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
ได้แก่ ด้านการเตรียมตนเอง ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ ไป
ประยุกต์ใช้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้สร้าง และค้นพบความต้องการด้วย
ตนเอง ด้านการจัดทำแผนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับ
เพื่อนและแหล่งเรียนรู้หลากหลาย ด้านการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ด้านการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และผลิตผลงาน ด้านการจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม มีกิจกรรมเคลื่อนไหวทางกายอย่างเหมาะสมกับวัยและความสนใจ
และด้านการเตรียมแหล่งข้อมูลและการดำเนินการ การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นสิ่งสำคัญตามความคิดเห็นของครูผู้สอนระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยรวมมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิพนธ์ วรไวย (2549 : 102-105) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม โรงเรียนบ้านดงช้าง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การปฏิบัติ การนิเทศแก่ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนพัฒนา ครูเขียนแผนการเรียนรู้ไม่สมบูรณ์และไม่นำแผนการสอนไปใช้จริง ครูขาดทักษะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูขาดทักษะการสร้างเครื่องมือและการวัดผลตามสภาพจริง หลังจากการพัฒนา พบว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ 1) มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยใช้กิจกรรมกลุ่มมากยิ่งขึ้น 2) สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ได้อย่างมีคุณภาพ 3) สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้สอนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของวิชาที่สอน และทำให้การสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ธีระวัฒน์ ศิริบัติ (2549 : 124-133) ได้ศึกษา เรื่อง บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญด้านการปฏิบัติตามแผน อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน แต่ครูจะมีบทบาทมากกว่า และได้ข้อเสนอแนะ คือ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง หรือจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในสถานศึกษา และชุมชน

เฉลิมเกียรติ สง่าศรี (2549 : 112-116) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาบุคลากรครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญแบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านแก่นทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 10 คน กิจกรรม ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายใน พบว่า หลังจากที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญแบบบูรณาการ และสามารถเขียนแผนการสอนได้ รวมทั้งสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ดีขึ้น ทำให้สามารถแก้ปัญหาข้อบกพร่องการสอนของครู เปลี่ยนพฤติกรรมที่ครูเน้นการบรรยาย มาเป็นครูขยายการเรียนรู้ เป็นการแนะนำ ช่วยเหลือผู้เรียน ได้คิดและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ และความถนัด ส่งผลให้การจัดการศึกษาของ โรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บุญสันต์ เสลไสย์ (2549 : 81-85) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบโครงการ โรงเรียนบ้านลำโรงหนองจอก อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัย พบว่า สภาพก่อนการพัฒนาครูยังขาดความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอนแบบโครงการ และยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำโครงการ หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาครู โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน พบว่า ครูสามารถเขียนแผนการสอนได้ดีขึ้น ครูมีการเตรียมสื่อการเรียนการสอน การบันทึกผลการประเมินเป็นรายบุคคล มีการประเมินอย่างต่อเนื่อง และหลากหลายเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนสอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน ครูมีความมั่นใจในการสอนของตนเองมากยิ่งขึ้น

สามารถ ศรีพรหม (2550 : 107-113) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพการดำเนินงานการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมและรายด้านในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง คือครูผู้สอนได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น พบว่า สภาพการดำเนินงานการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข และด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วน โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

สมยศ สมภักดี (2551 : 142-156) ได้ศึกษา เรื่อง การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของครู ทั้งโดยรวมและรายด้าน ที่มีขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบง่าย ผลการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน ได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินการ และด้านการเตรียมการ ส่วนการดำเนินงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีการดำเนินงานสูงกว่าขนาดกลางและเล็ก

ปรเมศร์ ศรีรักษา (2551 : 123-129) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะ คือ พัฒนาบุคลากรไม่ต่อเนื่อง ควรมีการพัฒนาครูให้มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุนทร บุญอรัญ (2552 : 137-142) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาครูด้านการเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านหนองกงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การศึกษาเอกสาร การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน สามารถสรุปผลได้ดังนี้ ภายหลังการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนางานกลุ่มผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพิ่มขึ้น และสามารถเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้เหมาะสมมากขึ้น องค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีความเหมาะสม

บุญฤดี พลหาญ (2552 : 104-115) ได้ศึกษา เรื่อง ระดับการปฏิบัติตามตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า ระดับการปฏิบัติตามตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาโดยรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ด้านสื่อการเรียนการสอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาด โรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ไรอัน (Ryan. 2005 : 884 : A) ได้ศึกษา เรื่อง องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสถานอบรมเด็กเล็กของชนกลุ่มน้อยที่ได้รับการศึกษาอยู่ในเมืองของประเทศโคลัมเบีย พบว่า เมื่อเด็กได้มีโอกาสเลือกที่จะเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ตามความสามารถของตนเองแล้ว เด็กเหล่านั้นจะแสดงออกซึ่งศักยภาพของตนเองอย่างสมบูรณ์มากกว่า การที่ได้รับจากครูเป็นผู้กำหนดให้ ทั้งนี้ครูจะต้องแสดงบทบาทของตนเป็นทั้งผู้อำนวยความสะดวก และผู้กำกับการเรียนรู้ของเด็กในช่วงระยะเวลาต่างๆ กัน

แมทวีส (Mathues. 2006: 1208-A) ได้ศึกษา เรื่อง ประสิทธิภาพผลการสอนและการดำเนินการอภิปรายที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ วิธีการศึกษาคู่เลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 5 จากโรงเรียนโรงหนึ่งแล้วจัดให้เข้าอยู่ในชั้นเรียนหนึ่งในสองชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ จำนวน 22 คน และประยุกต์ใช้กลยุทธ์การอภิปรายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนชั้นเรียนที่สองมีนักเรียน จำนวน 19 คน เรียนมโนทัศน์วิทยาศาสตร์เดียวกันจากครูที่ใช้วิธีการสอนแบบเดิมตามที่แคซเดน (Cazden) ได้อภิปรายไว้ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง เพื่อทดสอบ สมมติฐานที่ว่า การมีส่วนร่วมในการอภิปรายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะทำให้เกิดผลความแตกต่าง ในความสามารถของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จะเข้าใจมโนทัศน์วิทยาศาสตร์ ผลการ ทดสอบกลุ่มตัวอย่างอิสระพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างคะแนนความสามารถ เฉลี่ยของทั้ง 2 กลุ่ม ของผู้ถูกทดลองซึ่งวัดด้วยแบบทดสอบความสามารถทางจิต ใจลงับมาตรฐาน นั้น คะแนนทดสอบเฉลี่ยก่อนการทดลองของกลุ่มที่สอนแบบเดิมสูงกว่าคะแนนทดสอบเฉลี่ยก่อน การทดลองของกลุ่มที่สอนวิธีการอภิปรายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ ผลการ ดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองของกลุ่มที่อภิปรายที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงกว่าคะแนนทดสอบเฉลี่ยหลังการทดลองของกลุ่มที่สอนแบบเดิมอย่างมี นัยสำคัญ สรุปได้ว่าระเบียบวิธีการอภิปรายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจมโน ทศน์วิทยาศาสตร์

แกทซ์มาเร็ก (Katzmarek. 2007 : 2364) ได้ศึกษา เรื่อง การเรียนรู้ร่วมกันของครู เกี่ยวกับการอ่านออกเสียง เขียนได้ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จากการศึกษาพบว่า เมื่อครูอยู่ใน การปฏิบัติหน้าที่ครูเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนและวิธีการปรับเปลี่ยนอย่างไร สำหรับการวิจัยนี้ พยายามรวบรวมกลุ่มครูที่สอนวรรณคดีและร่วมกันอภิปรายการปฏิบัติงานของตน และวิธีซึ่งอยู่ นอกเหนือทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญการสอนวรรณคดี ครั้งแรกใช้การอภิปรายการให้เด็กเป็น ศูนย์กลาง ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเขา ในการวินิจฉัยไม่พยายามพิสูจน์ประสิทธิภาพการเรียน ของครู ในกลุ่มการเรียนแทนการตรวจสอบการเรียนหลักของเขาและวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ ที่เขา สร้างขึ้นต่อไป การอธิบายส่วนสำคัญของกระบวนการวิจัย การวิเคราะห์ การอภิปราย เหตุผล สำคัญของการวิเคราะห์ การอภิปรายทำไมครูจึงพูดเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงควรสร้าง ความรู้ให้ครูอธิบายชุดของอุปกรณ์ของความคิดที่ถูกใช้ในการวิเคราะห์ การอภิปราย เพื่อแสดงให้เห็น ความเป็นไปได้ของครูที่อยู่ร่วมกันสร้างความรู้เกี่ยวกับการสอน แนะนำความหมายที่สำคัญ ของการพัฒนาของผู้เชี่ยวชาญการศึกษา

เบอร์เทสเซน (Bertelsen. 2009 : 2585 – A) ได้ศึกษา เรื่อง เพื่ออธิบายลักษณะ การ สอนและการเรียนเพื่อการรู้หนังสือของเด็กประถมศึกษาพิเศษภายในสภาพแวดล้อมที่เน้นเด็กเป็น ศูนย์กลางรวมอยู่ด้วย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยแอนเดรีย ที่เป็นนักเรียนกรณีศึกษาการศึกษาพิเศษ คอริส ซึ่งเป็นครูการศึกษาพิเศษ ลินดา ซึ่งเป็นครูอนุบาล และเด็บบี เป็นครูชั้นประถมศึกษาปีที่

1-2 ซึ่งมีอายุต่างกัน วิธีการศึกษา ใช้เวลาศึกษานานกว่า 10 สัปดาห์ ประเภทข้อมูลที่เก็บรวบรวม ได้แก่บันทึกสภาพสนามที่บันทึกไว้ระหว่างการสังเกตผู้ร่วมวิจัย บทเรียนที่บันทึกเสียงและวิดีโอทัศน์การสัมภาษณ์ผู้ปกครองและนักเรียน เอกสารของโรงเรียนและห้องเรียน สิ่งที่นักเรียนสร้างขึ้นและผลการประเมินการรู้หนังสือตอนแรก การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการรายงานข้อมูลเริ่มขึ้นระหว่างระยะเวลาที่ 2 ของการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลทำเสร็จสิ้นในหลายระดับตลอดการศึกษาครั้งนี้ เบอร์เทสเสนเพิ่มความเชื่อมั่นของข้อมูลผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมและวิเคราะห์และให้ “คำอธิบาย” ของข้อมูล ได้ทำแหล่งข้อมูลแบบสามเส้าดังที่กล่าวข้างต้น ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้อธิบายการเรียนรู้หนังสือของแอนเดรีย ในรายละเอียดประสบการณ์ของครูในห้องเรียนสามัญศึกษาผลการสังเกตการณ์วิจัยมีดังนี้ (ก) เพราะเด็บบีมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติการสอน เธอจึงสามารถส่งเสริมความต้องการทางวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแอนเดรียอย่างแตกต่างกัน (ข) เมื่อเด็บบี ดอริส และลินดานำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ตามบริบทของตนเอง แอนเดรียแสดงให้เห็นถึงความกระฉับกระเฉงในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ (ค) แอนเดรียที่เคยเรียนรู้ซ้ำในทุกกิจกรรมสามารถรู้วิธีการอ่านออกเสียงและเขียนได้ (ง) แอนเดรียประสบความสำเร็จมากขึ้นในการปฏิสัมพันธ์กับครูและนักเรียนด้วยกันในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในห้องเรียน (จ) เนื่องจากบุคลากรที่โรงเรียนประถมศึกษาศรีสะเกษให้ความร่วมมือในการพยายามปฏิรูปการเรียนรู้จึงทำให้การศึกษาครั้งนี้ง่ายขึ้น (ฉ) เนื่องจากปรัชญาการสอนของครูดอริสที่เน้นการปฏิบัติการทำงานร่วมกันกับครูในชั้นเรียนโดยคำนึงถึงบทบาทของครู สภาพแวดล้อมทางการศึกษาจำนวนนักเรียนและสภาพทั่วไปของโรงเรียน จึงง่ายที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษา

แม็คไกว (McGuire, 2009 : 97) ได้ศึกษา เรื่อง บทบาทกลุ่มผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่มีอุปสรรคจากเรียนการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ความสำเร็จของกลุ่มผู้เรียนเป็นสำคัญ มีปัจจัยประกอบกันหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสำเร็จของกลุ่มผู้เรียนนั้นต้องขึ้นอยู่กับ ผู้เรียนต้องรู้จักปรับปรุงตนเอง การลดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคของผู้เรียนการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ และพฤติกรรมของสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียนและการเสริมแรงนักเรียนชั้นอนุบาลในด้านแก้ปัญหาอุปสรรคด้วยตนเอง พร้อมกับศึกษากลุ่มผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยลดแรงกดดันของผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีหลากหลายวิธี เช่น แบบโครงงาน แบบบูรณาการ แบบใช้กิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ ครูต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงการสอนจากที่เคยเป็นผู้บอกความรู้ มาเป็นผู้ที่คอยแนะนำ ช่วยเหลือ ร่วมหาวิธีสร้างองค์ความรู้ ใหม่ ๆ ไปพร้อมกับผู้เรียน

สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากความสนใจ ความถนัด โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยร่วมวางแผนเพื่อการพัฒนาครู ว่าต้องการพัฒนาในด้านใดบ้าง มีการศึกษาสภาพปัญหา และศึกษาความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เตรียมความพร้อมในด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนวิเคราะห์การวัดผลประเมินผลผู้เรียนเพื่อให้การดำเนินการสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ